
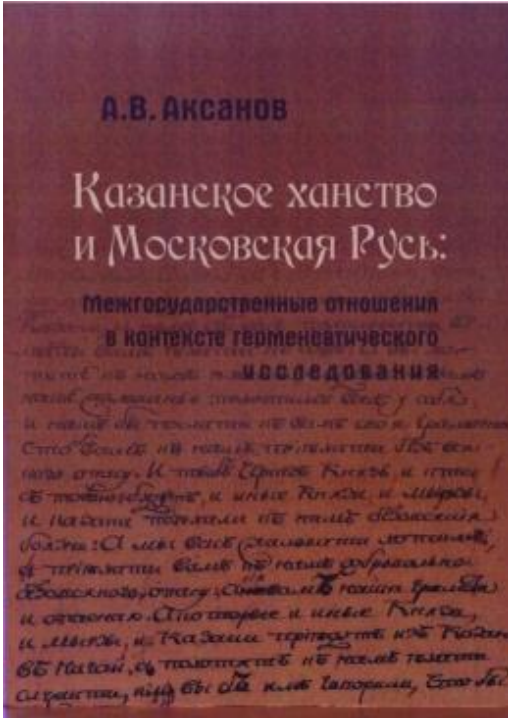

Anvar Vasileviç Aksanov, *Kazanskoye hanstvo i Moskovskaya Rus': Mejgosudarstvennie Otnoşeniya v Kontekste Germenevtičeskogo İssledovaniya*, Kazan: İstitut İstorii im. Ş. Marcani AN RT, 2016, 288 s., ISBN: 978-5-94981-207-5.*

 Osman YURDAKAL^a

Altın Orda Devleti'nin 15. yüzyılda zayıflamaya başlamasıyla birlikte Kırım, Kazan, Astrahan, Kasım Hanlıkları ve Moskova Knezliği ortaya çıkmıştır. Bunlar Altın Orda varisi olma çabasıyla kendi aralarında mücadelelere girişmişlerdir. Bu mücadeleler arasında ilk göze çarpan Moskova-Kazan mücadelesi olmuştur. Ele alınan bu eser, Kazan Hanlığı ve Moskova Rusyası arasındaki ilişkileri yeni bir yorum ile incelemektedir. Bu yorum ise başta iki devlet arasında siyasi ilişkiler olmakla birlikte ticari, ekonomi ve kültürel şeklindedir.

Kazanskoye hanstvo i Moskovskaya Rus': Mejgosudarstvennie Otnoşeniya v Kontekste Germenevtičeskogo İssledovaniya (Hermeneutik Araştırma Bağlamında Kazan Hanlığı ve Moskova Rusyası Devletlerarası İlişkileri) adlı çalışma, Rusya Federasyonu Tataristan Cumhuriyeti Bilimler

Akademisi'nden Şahabettin Mercani Tarih Enstitüsü'ndeki Altın Orda Medeniyeti Araştırma Merkezi tarafından yayınlanmıştır. Eser, Şahabettin Mercani Enstitüsü'nün kıdemli araştırmacılarından olan Anvar Vasileviç Aksanov tarafından 2016 yılında kaleme alınmıştır. Çalışma, özellikle Rus arşiv kaynakları ve Rus yıllıklarını aktif olarak kullanılması ayrıca yabancı literatürden birçok monografiden de yararlanması bakımından önemli bir yere

* *"Hermeneutik Araştırma Bağlamında Kazan Hanlığı ve Moskova Rusyası Devletlerarası İlişkileri"*

^a Yüksek Lisans Öğrencisi, Kazan Federal Üniversitesi, Kazan/Rusya Federasyonu, osmaanyurdakal@gmail.com

sahiptir. Kazan Hanlığı ve Moskova Rusyası arasındaki ilişkilerin başlangıcından Kazan Hanlığı'nın Moskova Rusyası'na katılımına kadar geçen süreci hermeneutik(yorumbilim) araştırmalar bağlamında değerlendiren A. V. Aksanov, böylece çalışmasını değerli bir hale getirmiştir. Yazarın burada hermeneutik bakıştan kastettiği, Moskova-Kazan arasında gerçekleşen olayları doğru anlamaktır. Herhangi bir ideolojiden uzak olarak eserini kaleme almaya çalışmıştır. Kendinden önceki çalışmaların kendi dönemlerindeki ideolojilerin etkisinde olduğunu belirten tarihçi bu durumdan dolayı da Moskova-Kazan arasındaki ilişkilerin yeni bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ana kaynakları eleştirel olarak ele almak gerektiğini de ayrıca değinmiştir.

Eser, Şahabettin Mercani Enstitüsü'nün başkanı olan İlnur Mirgaleev'in önsüzü ile başlamaktadır. Ardından giriş bölümüyle esere devam edilmektedir. Giriş bölümünde yazar ana hatlarıyla 15-16. yüzyıllarda Rusya Devleti'nin oluşumunda gidilen sürece kısaca değinmiştir.

A. V. Aksanov'un eserinin birinci bölümü *İstoriki i istoçniki* (Tarihçiler ve kaynaklar) adını taşımaktadır. Burada tarihçi, Moskova Rusyası ve Kazan Hanlığı üzerinde daha önce yapılan araştırmaların kısaca bilgisini vermiştir. Bu araştırmaları geniş bir perspektifte değerlendirmiştir. Rusya İmparatorluğu dönemi araştırmacılarından, Sovyet dönemi araştırmacılarına buradan da günümüz araştırmalarına kadar geçen süreci incelemiştir. Yazar, bu kısımda özellikle kendinden önceki araştırmacıların Moskova-Kazan ilişkileri hakkında bilgi veren ana kaynakları kendi yaşadıkları dönemlerin ideolojilerine göre değerlendirdiklerini dile getirmektedir. Bu durumdan dolayı Moskova Knezliği ile Kazan Hanlığı arasındaki ilişkilerin yeterince anlaşılmadığını belirtmiştir. Rusya İmparatorluğu döneminin araştırmacılarının monarşi tarih bakışıyla kaynakları analiz ettiğini, Sovyet dönemi araştırmacılarının Marksist teorinin süzgecinden geçen bilgileri kullanarak Moskova-Kazan ilişkilerinin bir resmini çizdiklerini ve Sovyet sonrası tarihçilerinin ise genellikle sosyo-politik konjonktürün etkisi altında kaynakları ele aldığını söylemiştir. Bundan dolayı ise Moskova-Kazan ilişkilerinin yeni bir yorum şeklinde kaynaklara eleştirel bir bakış açısı ve herhangi bir etkiden uzak olarak bu konuyu ele almaya çalıştığını dile getirmiştir. Son olarak tarihçi bu bölümde eserde kullanılan metot ve teori hakkında da okuyucuyu bilgilendirmiştir.

Eserin ikinci bölümü *Stanovleniye kazansko-moskovskih otnoşeniy (1445-1487 gg.)* (Kazan-Moskova ilişkilerinin oluşumu (1445-1487)) adını taşımaktadır. Burada yazar, Kazan Hanlığı'nın oluşumunu 1445 yılından itibaren kronolojik çerçevede ele alır. 15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise Moskova-Kazan ilişkilerinin başladığına değinmektedir. Özellikle Moskova ve Kazan arasındaki devletlerarası mücadelenin siyasi ve ticari rekabet olarak başlangıcının ise, 1467-1469'da Vyatka ve Perm toprakları üzerindeki hakimiyet mücadelesi olduğunu belirtmiştir.

Üçüncü bölüm ise *Kazansko-moskovskiy otnoşeniya v 1487-1521 gg.: ot soyuza k protivostoyaniyu* (1487-1521 yıllarında Kazan-Moskova ilişkileri: ittifaktan mücadeleye) şeklindedir. A. V. Aksanov bu bölümde Moskova'nın Orta Volga bölgesinde ekonomik ve siyasi olarak etkisinin zamanla nasıl arttığını belirtmiştir. Ayrıca özellikle 3. Vasiliy döneminde (1505-1533) Moskova'nın Kazan üzerine baskılarından bahsetmiştir.

A.V. Aksanov'un çalışmasının dördüncü bölümü ise *Mejgosudarstvennie otnoşeniya v godı pravleniya krımskih i kasimovskih hanov v Kazani (1521-1549 gg.)* (Kazan'da Kırım ve Kasimov hanlarının hükümdarlığı döneminde devletlerarası ilişkiler (1521-1549)) adını

taşımaktadır. Bu bölümde araştırmacı Kazan Hanlığı'nın tahtına Kırım ve Kasım Hanlığından gelen hanların oturduğuna değinmiştir. Kasım Hanlığı'nın en büyük destekçisi olan Moskova Rusyası'nı da ayrıca değerlendirmiştir. Bu hanların Kazan Hanlığı'ndaki yönetim dönemleri hakkında da önemli bilgiler vermiştir. Moskova Rusyası ile Giraylar arasındaki çekişmeleri A.V. Aksanov detaylı şekilde analiz etmiştir. Korkunç İvan'ın diplomatik hamlelerini de ayrıca eserinde ele almıştır.

Çalışmanın son bölümü olan beşinci bölüm ise, *Padeniye Kazani (1549–1552 gg.)* (Kazan'ın Düşüşü [1549-1552]) adını taşımaktadır. Kazan Hanlığı'nın Moskova Rusyası'nın topraklarına dahil edilmesini konu alan bu bölümde, özellikle Korkunç İvan'ın Kazan şehrine seferlerini A. V. Aksanov incelemiş ve kendi yorumlarıyla da bunu ele almıştır. Ayrıca A. V. Aksanov, Korkunç İvan tarafından Kazan şehrinin ele geçirilmesi için inşa edilen Rusça ismi Sviyajsk (Свияжск), Tatarca ise Zöye (Зөя) şehrinin kuruluşuna da detaylı bir şekilde değinerek eserinin önemini bir kez daha bize kanıtlamıştır.

Eserin sonuç kısmında ise yapılan çalışmanın genel hatlarıyla değerlendirilmesi hakkında bilgiler verilmiştir. Çalışma Rus arşivleri, Rus yıllıkları ve yabancı dilde birçok araştırma eserlerinin bulunduğu kaynakça kısmıyla desteklenmektedir. Son olarak kısaltma listesi ile eser sona ermektedir.

A.V. Aksanov tarafından kaleme alınan bu eser özellikle 15. ve 16. yüzyılın Altın Orda topraklarında ortaya çıkan yeni hanlıkların ve Moskova Knezliği'nin kendi aralarındaki mücadelelerini detaylı şekilde değerlendirmektedir. Eser, Moskova Rusyası ve Kazan Hanlığı arasındaki ilişkilerin hermeneutik araştırmalar çerçevesinde incelenmesi bakımında önemli bir yere sahiptir. Ayrıca günümüz Rusya Devleti'nin gelişim süreci bakımından çok önemli bilgiler içermektedir. Umut ederiz ki eser en kısa sürede Türkçeye çevrilir ve genel itibarıyla Türkiye tarih çalışmalarına, özelde ise Rusya araştırmalarına katkı sağlamış olur.

Beyanname:

- 1. Etik Kurul İzni:** Etik Kurul İzni gerekmemektedir.
- 2. Katkı Oranı Beyanı:** Yazar, Kitap İncelemesine başkasının katkıda bulunmadığını beyan etmektedir.
- 3. Çıkar Çatışması Beyanı:** Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Declarations:

- 1. Ethics approval:** Not applicable.
- 2. Author contribution:** The author declares no one has contributed to the book review.
- 3. Competing interests:** The author declares no competing interests.

